

Forum Ziemi Kłodzkiej mieszkańcy, organizacje pozarządowe, naukowcy

Akcja:

**„NIE dla niszczenia ziemi kłodzkiej przez suche zbiorniki przeciwpowodziowe”
„NIE dla wysiedleń na ziemi kłodzkiej”**

Dotyczy: opracowania pt. *Analiza zwiększenia retencji powodziowej w Kotlinie Kłodzkiej*. [Poznań-Wrocław]: Sweco Consulting sp. z o.o., 2018, tom I-III, stanowiącego koncepcję techniczną dla zamierzenia budowlanego pn.: *Program Ochrony Kotliny Kłodzkiej w Dorzeczu Odry i Wisły. Kontrakt 5.4 Nadzór projektowo- konstrukcyjny nad robotami, Zarządzanie Projektem, Pomoc Techniczna i Szkolenia oraz wsparcie i wzmocnienie potencjału instytucjonalnego Jednostki Realizującej Projekt dla RZGW we Wrocławiu*, sporządzoną na zlecenie Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie - Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, w ramach Projektu Ochrony Przeciwpowodziowej Dorzecza Odry i Wisły.

Memoriał **w sprawie planowanych na ziemi kłodzkiej** **inwestycji hydrotechnicznych niszczących środowisko** **społeczne, przyrodnicze i kulturowe**

sporządzony 12 maja 2019 roku

1. Wprowadzenie

Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie – Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu (PGW WP RZGW W-w) planuje zwiększenie retencji powodziowej na rzekach ziemi kłodzkiej¹. Koncepcja projektowa została zlecona firmie Sweco Consulting sp. z o.o. i odebrana od wykonawcy pod koniec 2018 roku w formie trzypiętowego elaboratu pt. *Analiza zwiększenia retencji powodziowej w Kotlinie Kłodzkiej*. Opracowanie to – będące (wg opisu na stronie tytułowej) koncepcją techniczną do zamierzenia budowlanego – zawiera m.in. opisy suchych zbiorników przeciwpowodziowych w 16 wytypowanych lokalizacjach, wizualizacje ich zasięgu, modelowanie hydrologiczne oraz wyliczenia kosztów, które zostały oparte na błędnych, zaniżonych i niepełnych danych odnośnie wpływu planowanej inwestycji na środowisko społeczne, przyrodnicze i kulturowe, w tym na krajobraz.

¹ Treść komunikatu RZGW we Wrocławiu z dnia 30.01.2019: *W planach jest rozważana budowa kilkunastu zbiorników, cztery inne – w Boboszowie, Krosnowicach, Roztokach Bystrzyckich i Szalejowie – już są w trakcie realizacji i powstaną najpóźniej do 2022 roku. (...) PGW WP RZGW we Wrocławiu planuje wybudowanie kolejnych zbiorników retencyjnych, dla których została opracowana wariantowa koncepcja lokalizacji oraz pojemności.*
https://wroclaw.rzgw.gov.pl/pl/shownews/40/7706/Eksperci_na_debacie_poswieconej_budowie_nowych_zbiornikow_w_Kotlinie_Klodzkiej (data dostępu: 07.05.2019).

Na długich odcinkach dolin rzecznych – w miejscu zabudowy wiejskiej, terenów agrarnych i leśnych, także na obszarach cennych przyrodniczo podległych ochronie prawnej i na obszarach zabytkowych objętych ochroną konserwatorską – mają w bliskiej przyszłości powstać kilkusetmetrowej długości zapory oraz suche niecki zaprojektowane tak, aby mogły być zalewane średnio raz na sto lat. Autorzy koncepcji technicznej do zamierzenia budowlanego proponują budowę suchych zbiorników przeciwpowodziowych, obejmujących swym zasięgiem niemal całe 4 wsie Długopole Górne, Ścinawka Górna, Stara Morawa, Nagodzice, znaczną część 8 wsi – Radochowa, Starego Gierałtowa, Goszowa, Gorzanowa, Roztok, Nowej Bystrzycy, Wilkanowa, Zabłocia, fragmenty kolejnych 5 wsi – Pławnicy, Orłowca, Trzebieszowic, Ołdrzychowic Kłodzkich, Włodowic Dolnych. Koncepcja zbiornika „Gorzanów” zakłada m.in. wysiedlenie 480 osób, likwidacja parku zamkowego z unikatową manierystyczną grotą ogrodową, wyburzenie zabytkowych ruin renesansowego dworu Ratschinhof, usunięcie łącznie 342 budynków, w większości obiektów mieszkalnych i gospodarczych o wartości historycznej. Budowa dwóch zbiorników na rzekach Ścinawce i Włodzicy sprawiłaby, że zamek Sarny – pozbawiony parku, barokowego pałacu letniego, terenu dawnych ogrodów oraz historycznej zabudowy wiejskiej w swym sąsiedztwie – górowałby nad osadniczym pustkowiem.

Charakter i skalę przyszłej ingerencji w środowisko można ocenić na podstawie oglądu aktualnie realizowanych inwestycji PGW Wody Polskie – nowo budowanych suchych zbiorników przeciwpowodziowych w Roztokach, Boboszowie, Krosnowicach, Szalejowie Górnym. Przykładowo w Boboszowie aktualnie przekształcane są skarpy i dno rzeki, zostały już wycięte zadrzewienia łęgowe i znaczna część lasów zboczowych (określanych jako „priorytetowe” przez I Dyrektywę Siedliskową obowiązującą w krajach Unii Europejskiej), zerwano darń łąkową, niecka przyszłego zbiornika jest pogłębiania; zniszczono siedliska 10 gatunków roślin i ok. 40 gatunków zwierząt chronionych, w tym bociana czarnego, dzięcioła czarnego, zimorodka².

Przedstawiciele PGW Wody Polskie i projektanci tłumaczą fakt planowania wielkich suchych zbiorników przeciwpowodziowych w Gorzanowie, Goszowie, Długopolu Górnym i w innych miejscowościach ziemi kłodzkiej zapisami w dawnych i obecnie obowiązujących strategicznych dokumentach planistycznych, m.in. w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego³ – a więc zapisami, które nie zostały poprzedzone jakimikolwiek studiami i analizami środowiska przyrodniczego, kulturowego i społecznego oraz żadnymi ocenami wpływu przyszłych inwestycji na krajobraz.

² Zob. treść decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z 8.01.2016, nr WPN.6401.266.2015.IW.2, https://wroclaw.rzgw.gov.pl/files_mce/POPDOW/PZS/Bobosz%C3%B3w/Na%20stron%C4%99%20os%20tateczno%20sc/pzs_popdow_2_a_1_1_zalacznik_4d_decyzja_gatunkowa_rdos.pdf; zakres ingerencji w środowisko dokumentuje film opublikowany w: <https://www.facebook.com/Roztoki/videos/554962745012071/> (data dostępu: 14.04.2019).

³ Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego. Perspektywa 2020. Załącznik nr 1 do Uchwały nr XLVIII/1622/2014 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 marca 2014 r. Tekst planu. Wrocław: Instytut Rozwoju terytorialnego [2014], <http://www.pzpwd.pl/download/pzpwd.pdf>; *Rys. nr 5. Kierunki poprawy stanu ochrony przeciwpowodziowej i bezpieczeństwa. Załącznik nr 9 do Uchwały (...)*, <http://www.pzpwd.pl/download/rys5.jpg> (data dostępu: 10.05.2019).

Budowa wielkich suchych zbiorników w dolinach rzecznych – zajętych przez zabudowę wiejską i zamieszkiwanych od wieków – nie jest jedyną możliwością ochrony przed skutkami powodzi w regionie. Niestety, z niejasnych powodów PGW Wody Polskie nie zaprezentowało żadnych innych wariantów rozwiązań projektowych. W Polsce, tak jak w innych krajach rozwiniętych, możliwe jest wprowadzanie nowoczesnych standardów i dobrych praktyk działań, które w mniejszym stopniu naruszają dobrostan środowiska społecznego, przyrodniczego i kulturowego. Dysponując ogromnymi środkami finansowymi – pożyczką z Banku Światowego, o którą zabiega inwestor – można planować rozwiązania, które są być może logistycznie bardziej złożone, ale zgodne ze współczesnym paradygmatem zrównoważonego rozwoju i zasadami zrównoważonego gospodarowania środowiskiem i krajobrazem.

Należy zauważyć, że inwestycja planowana przez PGW Wody Polskie została zogniskowana wyłącznie na jednym problemie gospodarki wodnej w regionie – zagrożeniu powodziowym. Natomiast całkowicie pominięto potrzebę przeciwdziałania suszy, która jest aktualnie największym wyzwaniem dla rolnictwa i leśnictwa w Polsce. Takie podejście nie prezentuje kompleksowego, racjonalnego gospodarowania wodą w krajobrazie. Rozwiązania zaplanowane przez Sweco Consulting sp. z o.o. nie tylko nie wspomagają walki z suszą, ale z dużym prawdopodobieństwem będą prowadzić do wzmożenia jej efektów przez takie działania jak: wycinka nadrzecznych drzew i krzewów, pogłębianie niecek zbiorników, utrzymywanie rozległych fragmentów dolin rzecznych w stanie wylesionym.

Stanowisko naszego Forum – tworzonego przez mieszkańców ziemi kłodzkiej, organizacje pozarządowe, naukowców (zajmujących się historyczno-kulturowymi, krajobrazowymi, przyrodniczymi i społecznymi aspektami regionu kłodzkiego), osoby prywatne – oraz stanowisko przedstawicieli lokalnego samorządu (m.in. burmistrza gminy Stronie Śląskie, radnych gminy Lądek Zdrój, sołtysów wsi Stary Gierałtów, Stara Morawa) i stanowisko samych mieszkańców wsi (wyrażone w uchwałach zebrań wiejskich m.in. Starego Gierałtowa, Goszowa, Radochowa, Wilkanowa, Długopola Górnego, Nagodzie) jest następujące:

wynikiem wdrożenia koncepcji projektowej zawartej w opracowaniu firmy Sweco Consulting sp. z o.o. będą niedające się wycenić zniszczenia krajobrazu, przyrody i tkanki społecznej.

2. Charakterystyka obszaru zagrożonego destrukcyjnymi następstwami planowanych inwestycji

Ziemia kłodzka jest obszarem o unikatowej wartości krajobrazowej, przyrodniczej i kulturowej w skali kraju:

- cechuje się odrębnością położenia geograficznego (jest ograniczona przez pasma górskie okalające dolinę Nysy Kłodzkiej) oraz tożsamością historyczno-kulturową (do 1740 r. znajdowała się w granicach Czech, do dziś kultywowana jest pamięć o jej polityczno-administracyjnej autonomii manifestowanej w nazwie „hrabstwo kłodzkie”);
- obejmuje obszary przyrodniczo cenne, m.in. Park Narodowy Gór Stołowych, dwa parki krajobrazowe: *Śnieżnicki* i *Gór Sowich*, obszary chronionego krajobrazu: *Gór Bystrzyckich i Orlickich* oraz *Góry Bardzkie i Sowie*, rozległe obszary Natura 2000, rezerваты i pomniki przyrody nieożywionej, w tym unikatowe w Polsce osobliwości przyrodnicze (Jaskinia Niedźwiedzia, piaskowcowe masywy Gór Stołowych – jedyny w kraju przykład gór płytowych, torfowiska wysokie, Wodospad Wilczki),
- na relatywnie niewielkiej powierzchni skupia liczne zabytki architektury i sztuki oraz krajobrazy historycznych wsi i miast – przekształcone w niewielkim stopniu;
- słynie z historycznych uzdrowisk (Łądek-Zdrój, Duszniki-Zdrój, Polanica-Zdrój, Kudowa-Zdrój, Długopole-Zdrój) oraz stacji klimatycznych i narciarskich (Międzygórze, Karlów, Zieleniec), których zagęszczenie (w ramach jednej krainy historyczno-geograficznej) oraz wartość zabytkowa (układu urbanistycznego i zabudowy) nie mają swoich odpowiedników w Polsce;
- stanowiła i stanowi nadal pogranicze państw, narodów i kultur: polskiej, czeskiej, niemieckiej – czego współczesnym przejawem jest funkcjonowanie od 1996 r. Euroregionu Glacensis skupiającego kilkadziesiąt stowarzyszeń i samorządów z Polski i Republiki Czeskiej w celu koordynowania działań *na rzecz rozwoju gospodarczego, kulturalnego i społecznego oraz wspólne rozwiązywanie problemów ekologicznych występujących na obszarze przygranicznym*⁴;
- jest obszarem aktywności wielu organizacji pozarządowych – regionalnych stowarzyszeń i fundacji⁵ – oraz zrzeczeń niesformalizowanych, które działają na rzecz regionu i jego mieszkańców: troszczą się o dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze, prowadzą działalność kulturotwórczą, umacniają poczucie lokalnej tożsamości;
- posiada bardzo rozbudowaną infrastrukturę turystyczną, m.in. liczne szlaki turystyczne piesze i rowerowe, urządzone punkty widokowe, ośrodki narciarstwa zjazdowego oraz trasy narciarstwa biegowego, a także bardzo obszerną ofertę usługową (w tym: gospodarstwa agroturystyczne, pensjonaty, schroniska górskie, hotele) – co stanowi o wyjątkowej atrakcyjności turystycznej regionu w skali kraju.

⁴ Zob.: b.a., *Geneza powstania Euroregionu Glacensis*, <http://archiwum3.euroregion-glacensis.ng.pl/index.php/pl/o-stowarzyszeniu> (data dostępu: 05.05.2019)

⁵ M.in. na terenie przewidzianych pod budowę zbiorników działają lokalne stowarzyszenia: Towarzystwo Przyjaciół Doliny Białej Łądeckiej „Kruszynka”, Towarzystwo Górskie Róża Kłodzka, Bystrzyckie Towarzystwo Górskie, Klub Górski Dolina Białej Łądeckiej, Towarzystwo Miłośników Gorzanowa, Fundacja Pałac Gorzanów, Fundacja Terra Glacensis, Fundacja Odbudowy Dworu Sarny.

Specyfiką krajobrazu ziemi kłodzkiej jest integralne powiązanie historycznego układu osadniczego z układem dolin rzecznych.

Ukształtowana w XIII-XIV w. sieć wsi, rozrastająca się harmonijnie w kolejnych stuleciach, zachowała się do dziś ze wszystkimi komponentami historycznej struktury funkcjonalno-przestrzennej i socjotopograficznej: granicami, drogami, łanowym rozłogiem pól, podziałami parcelacyjnymi, zabudową zagrodową (kmiecią, zagrodniczą i chałupniczą, reprezentującą tradycyjne formy budownictwa ludowego), z zabudową produkcyjną (w postaci młynów, tartaków, niewielkich fabryk), rezydencjonalną i kościelną, także z licznymi obiektami małej architektury (sakralnej i świeckiej). Nieodłączną częścią tego krajobrazu są komponenty przyrodnicze będące dziełem człowieka bądź sukcesji naturalnej: ogrody przydomowe, założenia parkowe, aleje przydrożne, zadrzewienia śródpolne i nadrzeczne, łąki kośne od wieków używane wylewami rzek i potoków.

Wartości środowiska przyrodniczego i kulturowego, tworzących harmonijną całość, kultywowane przy współdziałaniu lokalnej społeczności, stanowią o turystycznej atrakcyjności ziemi kłodzkiej i są podstawą rozwoju gospodarki opartej na obsłudze ruchu turystycznego.

Rozwój regionu kłodzkiego w oparciu o potencjał walorów krajobrazowych i turystyki wiejskiej był rekomendowany w projekcie realizowanym przez Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), przy współdziałaniu Banku Światowego: (Sustainable Mountain Development TCP/POL/3004 (A))⁶. Planowane inwestycje PGW Wody Polskie byłyby więc w dużym stopniu zaprzeczeniem działań podjętych w poprzednich latach. Trzeba też zauważyć, że dotychczasowy rozwój oparty na wykorzystywaniu wartości krajobrazu oraz przyszłe inwestycje hydrotechniczne niszczące te wartości byłyby współfinansowane przez tę samą instytucję.

3. Główne założenia koncepcji projektowej firmy Sweco Consulting i zakres planowanych ingerencji w środowisko

Autorzy *Analizy zwiększenia retencji powodziowej w Kotlinie Kłodzkiej* (którą w dalszej części memoriału określamy jako Opracowanie):

- **rekomendują budowę 9 wielkopowierzchniowych suchych zbiorników przeciwpowodziowych wybranych spośród 16 proponowanych lokalizacji** na terenie wsi Długopole Górne, Wilkanów, Radochów, Goszów i Stary Gierałtów, Bolesławów i Stara Morawa, Trzebieszowice, Odrzychowice Kłodzkie, Ścinawka Górna, Sarny i Włodowice (obiekty rekomendowane), a także Nagodzice, Roztoki, Gorzanów, Pławnica, Nowa Bystrzyca, Orłowiec, Stary Waliszów, Zabłocie (obiekty wykazane jako wariantowe); na podstawie tych wskazań i rekomendacji już w bliskiej przyszłości miałyby powstać zbiorniki „DŁUGOPOLE GÓRNE”, „WILKANÓW”, „RADOCHÓW”, „GOSZÓW”, „BOLESŁAWÓW”, „KONRADKA”, „SKRZYNCZANA”, „ŚCINAWKA GÓRNA”, „SARNY”;

⁶ *Investment Assistance for Sustainable Development of the Mountain Areas in Poland*, red. J. Waszkiewicz, Wrocław: Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA, 2007

- **zakładają gruntowne przekształcenie środowiska na terenach planowanych pod inwestycje** (mających powierzchnię od 13 do 268 ha):
 - całkowitą likwidację zagospodarowania terenu zajętego pod osadnictwo: budynków, infrastruktury technicznej, ogrodów, sadów, pól i łąk itd.;
 - **wyburzenie wszystkich budowli (historycznych i współczesnych),**
 - **wycięcie większości zadrzewień** jak również zdarcie podłoża,
 - **przekształcanie koryta rzecznoego i otaczającego terenu** (m.in. poprzez pozyskiwanie budulca w obrębie zbiornika)⁷;
- **planują budowę zapór o konstrukcji ziemno-betonowej, mających wysokość od 12,5 do 32,4 m, długość od 226 do 700 metrów;** każda zaopatrzona m.in. w betonowe przepusty i „kanały ulgi” sięgające na przedpole nasypu;
- **przewidują wywłaszczenie i wysiedlenie ok. 1200 osób z terenów przeznaczonych pod 9 zbiorników rekomendowanych;** natomiast wskazując 16 lokalizacji rozpatrują wysiedlenie ok. 2500 osób;
- **dopuszczają możliwość unicestwienia prawie całych wsi poprzez przesiedlenie jej ludności – bez wskazania jakiegokolwiek miejsca „relokacji” setek ludzi⁸;**
- **wyliczają koszty poszczególnych składników inwestycji z dokładnością do 1 grosza⁹.**

4. Wstępna ocena oddziaływania planowanej inwestycji na krajobraz i środowisko społeczne

Wdrożenie powyższego planu spowoduje negatywne zmiany w krajobrazie na niespotykaną skalę (w zakresie, którego ziemia kłodzka nigdy nie doświadczyła w ciągu tysiącletniej historii osadnictwa) oraz ogromne perturbacje w środowisku społecznym (nienotowane na ziemi kłodzkiej od czasu wysiedleń ludności autochtonicznej w latach 1946-1948).

Następstwem budowy suchych zbiorników przeciwpowodziowych będzie:

- **nieodwracalne naruszenie kluczowych struktur krajobrazu przyrodniczego i kulturowego ziemi kłodzkiej** (stanowiących wyznacznik i wyróżnik krajobrazowy), którymi są doliny rzek i potoków, ciągi historycznych wsi łąnowych integralnie i harmonijnie wkomponowane w te doliny oraz

⁷ Traktowanie dla doliny jako kopalni jest dopuszczone przez autorów w opisie koncepcji technicznej zbiorników. Zob. Opracowanie, t. 2, rozdział 6.2.3. w poszczególnych zeszytach: *Materiał na budowę [zapory] (...) Rozpatrzone zostaną możliwe źródła poboru gruntu: pierwsze poprzez **pobór ze złoża zalegającego w czasie zbiornika**, a drugie poprzez zakup materiału w pobliskich kopalniach mineralnych.* Dokonywanie daleko idących przekształceń dna doliny można obserwować na placu budowy zbiornika w Rostokach.

⁸ Zob. np. wnioski dotyczące Długopola Górnego zawarte w Opracowaniu, t. 2, zeszyt 7, s. 23: *W związku z realizacją Zbiornika konieczna będzie najprawdopodobniej relokacja prawie całej wsi, co wiązało się będzie z wystąpieniem oddziaływań w obrębie nie tylko wspólnoty lokalnej zamieszkującej tę wieś, ale również w obrębie wspólnoty na teren której wieś zostanie relokowana.*

⁹ Np. wstępnie wyliczony koszt brutto realizacji zapory „Długopole Górne to: **147 979 681 zł 74 gr.**, zob. Opracowanie, t. 2, zeszyt 7, s. 25.

zachowane do dziś bezcenne całe struktury przestrzenne poszczególnych miejscowości¹⁰;

- **zniszczenie walorów krajobrazowo-widokowych – istotne i odczuwalne nie tylko w skali poszczególnych wsi, ale całej ziemi kłodzkiej:**
 - „zaślepienie” dolin rzecznych ogromnymi tamami i stworzenie dominant, które zdeformują makrownętrza krajobrazowe (sztuczne nasypy ziemne będą kontrastować z naturalnymi formami ukształtowania okolicznego terenu, niektóre z zapór mają wznosić się na wysokość porównywalną z wysokością budynków liczących 8-10 kondygnacji),
 - zmiana przebiegu dróg wiejskich, będących wartościowymi ciągami widokowymi i przerwanie wartościowych powiązań widokowych – przez co istotnie zmieni się percepcja krajobrazu,
 - zastąpienie tradycyjnego kulturowego krajobrazu osadniczego ogromnymi pustymi powierzchniami trawiastymi;
- **zniszczenie historycznych struktur krajobrazu kulturowego wsi ziemi kłodzkiej poprzez zatarcie – całkowite i nieodwracalne na terenach objętym inwestycjami – kluczowych komponentów dawnego rozplanowania i zagospodarowania:** granic, dróg, podziałów parcelacyjnych, rozłogu pól, nadrzecznych błoni, lokalizacji zabudowy, które w większości wsi znajdują się w granicach stref ochrony konserwatorskiej (ustanowionych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego) i podlegają ochronie prawnej jako dobro kultury¹¹;
- **zniszczenie historycznej zabudowy wiejskiej**, której znaczna część podlega ochronie prawnej na mocy wpisu do rejestru zabytków lub do gminnej ewidencji zabytków – w tym również: likwidacja budowli będących zabytkami architektury sakralnej (kościół w Długopolu Górnym, kaplica w Goszowie) bądź rezydencjonalnej (tzw. pałac letni w Sarnach, dwór w Długopolu Górnym) oraz obszarów stanowiących część areału dawnych rezydencji (parków, ogrodów);
- **zniszczenie wartościowych struktur i elementów środowiska przyrodniczego** – m.in. całkowitą lub częściową likwidację:
 - siedlisk przyrodniczych z zadrzewieniami, ziołoroślami itd. zajmujących dna i zbocza dolin rzek, potoków, wąwozów (górskie lasy zboczowe tzn. jaworzyny i lasy klonowo-lipowe, grądy środkowoeuropejskie, nadrzeczne łągi i olsy), które są przeważnie efektem sukcesji naturalnej i stanowią korytarze ekologiczne, a jednocześnie istotny element małej retencji wodnej (pełnią funkcję naturalnej ochrony przeciwpowodziowej),
 - siedlisk licznych roślin i zwierząt (w tym również chronionych),

¹⁰ Należy zaznaczyć, że tak dobry stan zachowania tradycyjnych struktur przyrodniczo-kulturowych jest wyjątkowy w skali kraju – m.in. na ziemi kłodzkiej nie doszło do niekontrolowanego rozwoju zabudowy zacierającego rozplanowanie historyczne, co nastąpiło np. na obszarze Beskidów.

¹¹ Konieczność ochrony krajobrazów kulturowych wynika m.in. z postanowień Europejskiej Konwencji Krajobrazowej, którą Polska ratyfikowała w 2004 r. (*Europejska Konwencja Krajobrazowa, sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000 r.*, tekst opublikowany w: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20060140098/O/D20060098.pdf>, data dostępu: 08.05.2019) jak również z rekomendacji wielu europejskich i światowych ekspertów z zakresu badań krajobrazowych.

- ekstensywnie użytkowanych łąk i mokradeł na terasach zalewowych rzek i potoków – będących częścią naturalnego systemu retencyjnego,
 - zadrzewień śródpolnych i alei przydrożnych¹²;
- w tym również: naruszenie ekosystemów objętych ochroną na obszarze Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny oraz ekosystemów chronionych jako część obszarów Natura 2000¹³;
- **obniżenie bioróżnorodności w obrębie korytarzy ekologicznych**, jakimi są doliny rzek i potoków wraz z towarzyszącą im zielenią;
 - **ingerencja w politykę przestrzenną gmin** – przyjęte w Opracowaniu lokalizacje zbiorników są niezgodne z zapisami w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i w gminnych programach ochrony zabytków, przy czym skutki inwestycji uderzą nie tylko w ład przestrzenny, ale we wszystkie sfery planowego zrównoważonego rozwoju gmin: społeczną, przyrodniczą, ekonomiczno-gospodarczą;
 - **dewastacja inwestycji infrastrukturalnych zrealizowanych w ciągu ostatniej dekady ze środków publicznych (m.in. przy wsparciu finansowym Unii Europejskiej)** przez władze samorządowe i państwowe – wodociągów, kanalizacji, światłowodów, dróg, świetlic wiejskich;
 - **zaprzaszczenie środków finansowych publicznych i prywatnych zainwestowanych w renowację zabytków i tworzenie infrastruktury turystycznej** przez władze samorządowe, stowarzyszenia, fundacje, osoby prywatne;
 - **zniszczenie licznych miejsc aktywności gospodarczej zapewniających utrzymanie miejscowej ludności i stanowiących miejsca pracy** – w tym zlikwidowanie ponad 20 obiektów obsługujących ruch turystyczny (gospodarstw agroturystycznych, pensjonatów itp.), które prosperują przede wszystkim za sprawą położenia w miejscu atrakcyjnym krajobrazowo, w niezdewastowanym środowisku przyrodniczym i kulturowym;
 - **obniżenie ekonomicznej wartości i gospodarczej atrakcyjności obszarów nie tylko w bezpośredniej bliskości planowanych inwestycji**; perspektywa niekorzystnych zmian w krajobrazie już teraz czyni teren przyszłych suchych zbiorników przeciwpowodziowych bezużytecznym dla inwestorów, a tereny sąsiednie – problematyczne z punktu widzenia inwestowania i zarabiania na ruchu turystycznym, nabywania parcel, wznoszenia domów letnich bądź całorocznych;
 - **zlikwidowanie obiektów stanowiących infrastrukturę społeczną**: budynków szkolnych, świetlic wiejskich;
 - **zniszczenie obiektów i miejsc związanych ze sferą sacrum**:
 - **miejsc kultu religijnego** – kościoła w Długopolu Górnym, kaplicy w Goszowie,

¹² Funkcje ekologiczne, ochronne – polegające na zabezpieczaniu gleby przed erozją – oraz estetyczne szpalerów drzew były docenione już w okresie przedwojennym, kiedy obowiązywał zakaz wycinania tych form zadrzewień; zakaz ten obowiązuje nadal m.in. na terenie Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego, zob. Rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego Nr 6 z dnia 27 lutego 2008 r. w sprawie Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego. „Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego” nr 63 (2008), poz. 809, par. 3, ust. 1, pkt. 3).

¹³ Planowaną inwestycją zostałyby dotknięte następujące obszary: PLH020019 Pasma Krowiarki, PLH020035 Biała Łądecka, PLH020016 Góry Białskie i Grupa Śnieżnika, PLH020083 Dolina Bystrzycy Łomnickiej, zob. mapa interaktywna na geoserwisie Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/> data dostępu: 08.05.2019).

- **cmentarzy** w Długopolu Górnym (starego przykościelnego oraz części cmentarza nowego),
- **kapliczek i krzyży przydrożnych**, które należą do szczególnych wyróżników krajobrazu kulturowego ziemi kłodzkiej.

Nie dającym się wycenić skutkiem przyszłych inwestycji będzie też:

- **rozbicie lokalnych społeczności** wiejskich ukształtowanych od podstaw po 1945 r. i ewoluujących w pozytywnym kierunku w ostatnich dekadach, również dzięki napływowi z różnych regionów kraju ludzi zafascynowanych ziemią kłodzką;
- **zniszczenie dorobku kilku pokoleń wielu polskich rodzin** związanych z ziemią kłodzką od lat powojennych na skutek odebrania im ich siedlisk i/lub gruntów rolnych, związany z tym dramat ludzi starszych, migracja ludzi młodych;
- **zniszczenie więzi społecznych – relacji sąsiedzkich i relacji międzyludzkich** opartych
 - **na związku z miejscem zamieszkania:** z ludźmi i otaczającym krajobrazem,
 - **na współdziałaniu** w ramach stowarzyszeń bądź inicjatyw sąsiedzkich, które sprzyjają **umacnianiu poczucia tożsamości i budowaniu kapitału społecznego w Polsce** (zaufania do ludzi i instytucji, chęci działania dla dobra wspólnego), m.in. więzi wzmacniane poprzez działania społeczeństwa w ramach realizacji programów „Odnowa Wsi” i „Leader +”¹⁴.
- **regres w procesie umacniania się lokalnej tożsamości mieszkańców ziemi kłodzkiej** oraz ich afirmatywnego stosunku do krajobrazu, zabytków i historii miejscowości – które po dekadach powojennego negowania doczekały się w ostatnich latach ponownego docenienia i promowane są jako wielokulturowe dziedzictwo pogranicza;
- **osłabienie renomy mikroregionu kłodzkiego i jego wartości marketingowej** wynikającej z posiadania unikatowych w skali kraju zabytków, tworów przyrody oraz dobrze zachowanych harmonijnych krajobrazów kulturowych.

Podkreślić należy, że groźba destrukcyjnego wpływu planowanych inwestycji na życie społeczne ziemi kłodzkiej pojawia się w czasie, gdy znacząco nasiliła się integracja mieszkańców regionu i ich związek z otoczeniem (o czym świadczy m.in. wyraźny przyrost liczby stowarzyszeń regionalnych i działań na rzecz lokalnej społeczności i wsi)¹⁵ – czyli w okresie odtwarzania więzi, które zostały zerwane w wyniku powojennych przesiedleń ludności niemieckiej i polskiej. **Realizacja planowanych inwestycji w wielu miejscach przerwałaby procesów odradzania społeczno-gospodarczego i kulturowego obszarów wiejskich.**

¹⁴ Zob: <http://www.umwd.dolnyslask.pl/rozwoj-obszarow-wiejskich/odnowa-wsi-dolnoslaskiej/>;
<http://www.fundusze-strukturalne.pl/leader.html> (data dostępu: 10.05.2019).

¹⁵ Istnienie tego procesu potwierdzają m.in. aktualnie prowadzone naukowe badania socjologiczno-geograficzne na Uniwersytecie Wrocławskim w ramach projektu Narodowego Centrum Nauki pt. „Odradzające się wsie? Nowe procesy społeczno-gospodarcze na ziemi kłodzkiej”, zob. <https://projekty.ncn.gov.pl/opisy/393562-pl.pdf> (data dostępu: 06.05.2019).

5. Wstępna ocena merytorycznej wartości Opracowania autorstwa Sweco Consulting sp. z o.o.

Zastrzeżenia budzi merytoryczna strona Opracowania – na co zwracają uwagę również eksperci Koalicji Ratujmy Rzeki w opinii z 20.03.2019 r.¹⁶ zawierającej krytyczne uwagi wobec analiz i koncepcji projektowej Sweco Consulting sp. z o.o.

- **Autorzy Opracowania zredukowali szerokie spektrum możliwych sposobów ochrony przeciwpowodziowej do jednego i tylko jednego rozwiązania** (*Przyjęto następujące założenia: (...) Rozpatrywano jedynie realizację suchych zbiorników przeciwpowodziowych*)¹⁷ – pominieli inne możliwości zwiększenia retencji wodnej na terenie ziemi kłodzkiej i mniej inwazyjne sposoby ograniczania niszczących skutków powodzi (choć tytuł Opracowania *Analiza zwiększenia retencji powodziowej w Kotlinie Kłodzkiej* obliguje do uwzględnienia różnych sposobów wyrównywania i spowalniania spływu wód wezbraniowych); autorzy w żaden sposób nie odnoszą się do nowoczesnych zasad zapobiegania powodziom tj. do działań, które mogą zapobiegać powodziom (m.in. poprzez wykorzystanie retencji leśnej i tzw. małej retencji wodnej);
- **autorzy opracowania przeprowadzili analizy dla jednego tylko poziomu ochrony przeciwpowodziowej – dla powodzi 1% zdarzających się średnio raz na sto lat** – choć zdaniem ekspertów Koalicji Ratujmy Rzeki znacznie większą redukcję strat ekonomicznych można uzyskać wdrażając rozwiązania optymalne dla powodzi 10% (zdarzającej się średnio raz na dziesięć lat)¹⁸;
- **autorzy nie wykazali w Opracowaniu podstaw naukowych, na których oparto przeprowadzone studia i analizy środowiskowe – metodologiczna podbudowa badań to kilka metod wywiedzionych z praktyki badawczo-projektowej:** metoda wyliczania parametrów zbiornika, metoda wyliczenia ceny zbiorników (*na podstawie analizy porównawczej kosztorysów*), analiza strat powodziowych (wg rozporządzenia), tzw. analiza wielokryterialna (którą wykonano w oparciu o *metodykę wypracowaną na etapie opracowywania Planów Zarządzania Ryzykiem Powodziowym w 2015 r.*)¹⁹;
- **tzw. analiza wielokryterialna, nasycona atrybutami naukowego obiektywizmu (tabelami, wykresami, wyliczeniami itp.), cechuje się zawężonym, skrajnie technokratycznym sposobem podejścia do kwestii zasobów środowiska i do problemu kosztów środowiskowych inwestycji; m.in. całkowicie pominięto:**
 - wartość (również ekonomiczną) niszczonego zasobów środowiska naturalnego i kulturowego (w tym zabytków i krajobrazu kulturowego),
 - wartość traconych zasobów gospodarczych (kwestię trwałej lub czasowej utraty dochodów przez podmioty gospodarcze, likwidacji miejsc pracy, przychodów podatkowych gminy itp.);
- **za jeden z mierników merytorycznej zawartości Opracowania należy uznać spis źródeł i bibliografii, obejmujący zaledwie 18 pozycji** (zob.

¹⁶ Roman Konieczny, Wojciech Jankowski, Radosław Gawlik, Mateusz Grygoruk (konsultacja: Dorota Serwecińska, Artur Furdyna), *Uwagi Koalicji Ratujmy Rzeki do koncepcji „Analiza zwiększenia retencji powodziowej w Kotlinie Kłodzkiej”*. 20.03.2019, http://www.ratujmyrzeki.pl/dokumenty/Uwagi_KRR_Kotlina_Klodzka.pdf (data dostępu: 08.05.2019).

¹⁷ Opracowanie, t. I, s. 24

¹⁸ Roman Konieczny in., *Uwagi Koalicji Ratujmy Rzeki (...)*, op. cit., [s. 8-10].

¹⁹ Opracowanie, t. I, s. 24, 63.

Materiały wyjściowe, tom 1, s. 73; także tom 2, rozdz. 3 w poszczególnych teczках):

- **uwzględniono** 3 bazy danych (własnego autorstwa), 1 zbiór kartograficzny, 6 przedmiotowych opracowań branżowych, 5 aktów prawnych, 3 publikacje stanowiące literaturę przedmiotu²⁰,
- **nie wskazano źródła informacji nt. zasobów środowiska społecznego i kulturowego** – w tym obiektów i obszarów objętych ochroną prawną – które służyły do tzw. analizy wielokryterialnej, miały wpływ na wyliczoną sumę punktów, a tym samym na rekomendacje (można powiedzieć: lista rekomendowanych lokalizacji zbiorników została wywiedziona z wyliczeń opartych na błędnych danych),
- **za naukową podstawę dla rozwiązań projektowych uznano trzy (!) pozycje książkowe:** jedną nt. ochrony przed powodzią (wydawnictwo z 1992 r. – sprzed 26 lat), dwie nt. budowy zbiorników wodnych (wyd. 2009, 2014),
- **w wykazie aktów prawnych pominięto Ustawę o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko**²¹ – akt prawny o fundamentalnym znaczeniu w przypadku planowania inwestycji mających istotny wpływ na otoczenie (przyrodę, zabytki, krajobraz, dobrostan mieszkańców),
- **w wykazie aktów prawnych pominięto Ustawę z 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu**²² – akt prawny, który sankcjonuje konieczność uwzględniania walorów i wartości krajobrazowych w różnorodnych działaniach gospodarczych, stanowiący wdrożenie do prawa polskiego wytycznych zawartych w Europejskiej Konwencji Krajobrazowej (ratyfikowanej przez Polskę w 2004 r.), z którego wynika m.in. konieczność sporządzania audytów krajobrazowych określających krajobrazy priorytetowe i zasady ich ochrony²³;
- **zignorowano międzynarodowe dokumenty strategiczne (tzw. karty, konwencje, dyrektywy) odnoszące się do współczesnych zasad zrównoważonego gospodarowania, kształtowania i ochrony środowiska i krajobrazu oraz zabezpieczania przed skutkami powodzi (i suszy) – obowiązujące także w Polsce, takie jak np.:**

²⁰ Zob. Opracowanie, t. I, s. 73

²¹ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 3 października 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, Dz. U. 2018 poz. 2081, <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180002081/U/D20182081Lj.pdf> (data dostępu: 06.05.2019).

²² Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu, Dz. U. z 2015 r., poz. 774 i 1688, <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20150000774/U/D20150774Lj.pdf> (data dostępu: 06.05.2019).

²³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych, Dz. U. 2019, poz. 394, <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20190000394/O/D20190394.pdf> (data dostępu: 10.05.2019).

- Europejska Konwencja Krajobrazowa, Dyrektywa Powodziowa²⁴,
Ramowa Dyrektywa Wodna²⁵;
- **analityczna część Opracowania zawiera błędne dane, czego skutkiem jest niedoszacowanie szkód w odniesieniu do dóbr kultury i środowiska społecznego; m.in.:**
 - **zignorowano rzeczywisty obraz zasobów dziedzictwa kulturowego chronionego prawem** – przytoczono dane liczbowe nt. zabytków wielokrotnie zaniżone względem stanu zapisanego w rejestrze zabytków i gminnych ewidencjach zabytków (nie wspominając już o wartościowych budowlach historycznych nieobjętych ochroną prawa), pominięto informacje o obowiązywaniu stref ochrony konserwatorskiej ustanowionych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego²⁶,
 - **zaniżono liczbę podmiotów gospodarczych i gospodarstw agroturystycznych** funkcjonujących na terenach planowanych do wysiedlenia;
 - **tom III pt. *Wstępna ocena wpływu na środowisko* zawiera wprawdzie rzetelne dane nt. zasobów przyrodniczych, ale pomija inne aspekty środowiska – warunki życia ludzi, dobra materialne, zabytki, krajobraz, w tym krajobraz kulturowy, wzajemne oddziaływanie pomiędzy tymi elementami** – wykazane w Ustawie o udostępnianiu informacji o środowisku (Art. 62.1. pkt 1) jako istotne przy sporządzaniu ocen oddziaływania na środowisko;
 - **autorzy Opracowania przywołują pojęcie „krajobraz” tylko przy opisie konstrukcji projektowanych zapór; aby wykazać brak negatywnego wpływu na ekspozycję krajobrazową posługują się argumentacją opartą na subiektywnych odczuciach, a nie metodycznym badaniu panoram, zakresów widoczności, wnętrz krajobrazowych, powiązań i relacji widokowych itp.:**

„Ważnym argumentem przy wyborze konstrukcji ziemnej zapory były także uwarunkowania krajobrazowe. Zapora ziemna o łagodnie nachylonych skarpach, zahumusowanych i obsianych mieszkankami traw, najmniej ingeruje w otaczający teren naturalnie wpisując się w zbocza doliny. Powyższe jest tym ważniejsze, że projektowany zbiornik jest obiektem suchym, a zapora w normalnych warunkach będzie widoczna zarówno od strony czaszy zbiornika, jak i strony odpowietrznej²⁷.”

²⁴ Dyrektywa nr 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim, <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:288:0027:0034:PL:PDF> (data dostępu: 06.05.2019).

²⁵ Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32000L0060&from=EN> (data dostępu: 06.05.2019).

²⁶ Dane dostępne np. w aktach prawa miejscowego (*Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, Gminny program opieki nad zabytkami*). Autorzy pominięli również dane dotyczące zabytkowego domu sudeckiego w Starym Gierałtowie przekazane korespondencyjnie firmie Sweco Consultung sp. z o.o. przez Fundację WRO Centrum Sztuki Mediów.

²⁷ Opracowanie, tom II, rozdz. 6.2.2. w każdej z teczek.

- **zacytowany tekst został wprowadzony (metodą „kopiuj-wklej”) do opisu każdego z 16 projektowanych zbiorników – bez próby dostrzeżenia jakichkolwiek lokalnych uwarunkowań krajobrazowych oraz bez uwzględnienia odmiennych dla każdej lokalizacji warunków morfologicznych.**

Powyższe ustalenia każą stawiać pytania o rzetelność i obiektywizm zespołu autorskiego oraz o naukowe podstawy ich ekspertyzy. Można przypuszczać, że prace badawcze firmy konsultingowej miały na celu nie wybór rozwiązań optymalnych z punktu widzenia kosztów środowiskowych i społecznych, lecz uzasadnienie wariantu najprostszego logistycznie, najdroższego (służącego pozyskaniu ogromnych środków finansowych), a przy tym najbardziej inwazyjnego.

Należy podkreślić, że inni eksperci negują zasadność budowy zbiorników suchych jako podstawowego środka ochrony przeciwpowodziowej na terenach zajętych pod osadnictwo. Takie zastrzeżenia zawiera opinia firmy LEMTECH Konsulting Sp. z o.o. z 2011 roku²⁸ – studium znane autorom Sweco Consulting sp. z o.o. i omówione przez nich w Opracowaniu (tom I, s. 14):

„Do realizacji wskazany został [przez LEMTECH] Wariant I polegający na realizacji wyłącznie działań z zakresu ochrony biernej oraz odrzucający w zlewni Białej Łądeckiej propozycję budowy suchego zbiornika przeciwpowodziowego Goszów i Bolesławów oraz dodatkowych zbiorników małej retencji, z uwagi na fakt kolizji z istniejącą zabudową mieszkalną oraz miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego”.

Ponadto, jak wskazuje wspomniana wyżej **opinia Koalicji Ratujmy Rzeki – rozwiązania przyjęte w koncepcji projektowej Sweco Consulting sp. z o.o. nie spełniają zaleceń Dyrektywy Powodziowej Parlamentu Europejskiego i Rady Europy nr 2007/60/WE z dnia 23 października 2007 r.,** gdyż zespół autorski zaplanował *„ograniczanie ryzyka wystąpienia szkód powodziowych wyłącznie przez zastosowanie metod inżynierskich, najbardziej ingerujących w środowisko społeczne i przyrodnicze (...) – tym samym zignorował rozwiązania i trendy działania stosowane w krajach, które w tej dziedzinie mają największe doświadczenia: USA, Wielka Brytania, Australia (...)”*²⁹.

6. Uwagi dotyczące trybu konsultowania koncepcji projektowej przez PGW Wody Polskie

Ogromne kontrowersje wzbudzają tzw. konsultacje społeczne, których przedmiotem jest koncepcja projektowa Sweco Consulting sp. z o.o. Już eksperci Koalicji Ratujmy Rzeki w opinii z 20.03.2019 r. przestrzegali, że: *„trudnym do zaakceptowania jest pomysł aby Koncepcja która:*

- ma ochronić przed powodzią kilkanaście tysięcy ludzi, kosztem co najmniej kilkuset innych (trzeba wykupić ponad 300 domów),*
- istotnie wpływa na strukturę społeczną Kotliny (jedna z miejscowości traci więcej niż połowę mieszkańców),*

²⁸ *Kotlina Kłodzka – ochrona p. powodziowa doliny rzeki Białej Łądeckiej pow. Kłodzko*, Kraków: LEMTECH Konsulting Sp. z o.o. 2011, mpis.

²⁹ Roman Konieczny in., *Uwagi Koalicji Ratujmy Rzeki (...)*, op. cit., [s. 5-7].

*była opracowywana w tajemnicy, bez konsultacji społecznych i realizowana pod osłoną specustawy powodziowej, która miała służyć do rozwiązywania wyjątkowych sytuacji*³⁰.

Obecne działania inwestora, a zwłaszcza wypowiedzi kierownika Projektu Ochrony Przeciwpowodziowej Dorzecza Odry i Wisły Ryszarda Malarskiego zdają się potwierdzać powyższe obawy.

- **PGW Wody Polskie nie udostępniła opinii publicznej raportów z konsultacji społecznych** przeprowadzonych:

- **20.01.2019 r.** z udziałem naukowców i ekspertów od hydrologii i hydrotechniki – bez udziału specjalistów z dziedziny ochrony krajobrazu kulturowego, zrównoważonego gospodarowania krajobrazem itp.,
- **20.02.2019 r.** z udziałem członków organizacji proekologicznych (EKO-UNIA, Koalicja Ratujmy Rzeki, Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody „Pro-Natura” oraz WWF Polska) krytycznie odnoszących się do koncepcji, jednocześnie z udziałem przedstawicieli branży hydrotechnicznej (PBW Inżynieria, Hydrokrusz, Arcadis, Hydroprojekt Wrocław, DHV Hydroprojekt).

Raporty z konsultacji, które zawierałyby wyrażane w ich trakcie krytyczne uwagi, pytania i wątpliwości – zgłaszane zarówno przez prelegentów, jak i uczestników spotkania – nie zostały podane do publicznej wiadomości. Nie ma więc możliwości sprawdzenia, czy uwagi te zostaną uwzględnione w kolejnych etapach przygotowywania inwestycji;

- **W „lokalnych konsultacjach” przeprowadzonych 22.03.2019 r.** z udziałem przedstawicieli samorządu i organizacji pozarządowych uczestniczyła tylko jedna osoba reprezentująca NGO-sy; **większość stowarzyszeń działających na ziemi kłodzkiej nie otrzymała zaproszenia na spotkanie; pominięto również rady sołeckie**³¹.

- Podczas spotkania Ryszarda Malarskiego z władzami gminy Bystrzyca Kłodzka 18.04.2019 **przedstawiciele mieszkańców regionu nie zostali wpuszczeni na salę obrad** w bystrzyckim ratuszu.

- **Rzeczywiste zamierzenia PGW Wody Polskie pozostają niejasne** ponieważ z chwilą pierwszej konfrontacji z mieszkańcami wsi zagrożonych wysiedleniami (od czasu spotkania w Radochowie, 16.04.2019) – **narracja inwestora i kierownika Projektu uległa całkowitej zmianie: Ryszard Malarski głosi, że Przedsiębiorstwo nie planuje budowy żadnych zbiorników, nie ma jeszcze koncepcji projektowej i nie prowadzi jeszcze żadnych konsultacji społecznych – co staje w jawnej sprzeczności z treścią komunikatów PGW Wody Polskie z 30 stycznia, 22 lutego i 26 marca 2019 r.**³². Wg nowej narracji spotkania z ekspertami,

³⁰ Roman Konieczny in., *Uwagi Koalicji Ratujmy Rzeki (...)*, op. cit., [s. 7-8].

³¹ Nagranie dokumentujące przebieg konsultacji opublikowane 28.03.2019 r przez TV Sudecka: <https://www.tvsudecka.pl/wiadomosci/66477,planuja-kolejne-zbiorniki-retencyjne-w-kotlinie-klodzkiej> (data dostępu: 11.05.2019).

³² Zob.

https://wroclaw.rzgw.gov.pl/pl/shownews/40/7706/Eksperci_na_debacie_poswieconej_budowie_nowych_zbiornikow_w_Kotlinie_Klodzkiej;

https://wroclaw.rzgw.gov.pl/pl/shownews/40/7770/Drugi_etap_konsultacji_na_temat_ochrony_przeciwpowodziowej_mieszkancom_Kotliny_Klodzkiej;

https://wroclaw.rzgw.gov.pl/pl/shownews/40/7844/Konferencja_w_sprawie_ochrony_przeciwpowodziu

organizacjami i samorządami sprzed kwietnia 2019 r. były jedynie „konferencjami”, zaś te obecne są tylko „spotkaniami informacyjnymi”.

- **W sposobie prowadzenia wspomnianych „spotkań informacyjnych” można dostrzec stosowanie technik manipulacyjnych, ogólnikowych zapewnień i przemilczeń ze strony kierownika Projektu Ryszarda Malarskiego – zabiegów mających na celu jedynie uspokojenie opinii publicznej i stłumienie protestów społecznych³³.**

Sposób podejścia projektantów do środowiska oraz prowadzenia konsultacji przez inwestora można uznać za sprzeczne z polityką środowiskową Banku Światowego wobec krajów – pożyczkobiorców i z oficjalnym stanowiskiem tej instytucji:

„When we provide governments with financing to invest in projects (...) we aim to ensure that the people and the environment are protected from potential adverse impacts. We do this through policies that identify, avoid, and minimize harm to people and the environment. Safeguard policies of World Bank provide a framework for consultation with communities and for public disclosure³⁴”.

7. Konkluzje

7.1. Rozpoczęte w styczniu 2019 r. przez PGW Wody Polskie działania zmierzające do realizacji koncepcji projektowej autorstwa firmy Sweco Consulting sp. z o.o. oraz przyszła realizacja inwestycji:

- są dalece kontrowersyjne i anachroniczne w świetle aktualnego stanu wiedzy naukowej oraz posiadanych przez nas lub aktualnie przygotowywanych opinii bądź ekspertyz przyrodniczych, krajobrazowych, hydrologicznych, społecznych;
- doprowadzą do wysiedlenia ok. 1200 osób, zrujnowania krajobrazu, do zatrzymania procesów konsolidacji społecznej oraz obserwowanego od niedawna w regionie kłodzkim ożywienia procesów społeczno-gospodarczych, do zniszczenia niedawnych inwestycji infrastrukturalnych, zmarnotrawienia części środków finansowych Unii Europejskiej zainwestowanych w rozwój regionu,

wej_w_Kotlinie_Kłodzkiej, dostęp: 06.05.2019). Zob. również wypowiedzi projektantów i decydentów ogłoszone na spotkaniu 22.03, opublikowane przez TV Kłodzka 24.04.2019 r.:

https://www.youtube.com/watch?v=DM5UvTB--_I (data dostępu: 11.05.2019).

³³ Do formułowania takiego zarzutu upoważnia analiza nagrań dokonanych podczas spotkań m.in.

w Radochowie 16.04.2019 (pełna relacja: <https://www.youtube.com/watch?v=bSkEqR48UA&feature=youtu.be&fbclid=IwAR0sLSqHVHTL4VObm5yyp5B8tI9H-ovBDnD82DeSfduXCW90sHBMwRNpCII>, data dostępu: 17.04.2019, także materiał TV Sudecka:

https://www.youtube.com/watch?v=gGm_hlkQxAl), w Międzyzlesiu 07.05.2019 (TV Kłodzka:

<http://www.tvkłodzka.pl/czy-powstanie-zbiornik-w-nagodzicach/>; TV Sudecka:

<https://www.youtube.com/watch?v=7kqftdBRpfU>), Ścinawce Górnej 08.05.2019 (TV Kłodzka:

<https://www.facebook.com/205978826086827/posts/2973662902651725/?sfnsn=mo>), Bystrzyca

Kłodzkiej 09.05.2019 (TV Sudecka: https://www.youtube.com/watch?v=x_cc2JgbBBo). Znamiennym

przykładem „usypiania” opinii publicznej jest wypowiedź w Międzyzlesiu: *Nie zamierzamy budować*

zbiorników przeciwpowodziowych w tej chwili na ziemi kłodzkiej – użycie szyku przestawnego

w zdaniu pozwala odwrócić uwagę słuchaczy od frazy „w tej chwili”.

³⁴ <https://www.worldbank.org/en/projects-operations/environmental-and-social-policies> data dostępu: 20.04.2019).

- stoją w sprzeczności z kodeksem dobrych praktyk firmy Sweco Consulting – zgodnie z *CRS policy Zarządu Sweco AB Stockholm: Sweco stara się prowadzić swoje działania w sposób optymalny przy najniższym możliwym wpływie na środowisko*³⁵;
- przeczą współczesnym tendencjom gospodarowania krajobrazem, które zakładają konieczność odpowiedniego zarządzania krajobrazami, w tym chronienia i kultywowania krajobrazów kulturowych dobrze zachowanych, gdyż to właśnie one stanowią o regionalnej tożsamości i dziedzictwie kulturowo-przyrodniczym danego kraju; krajobrazy dolin rzecznych ziemi kłodzkiej cechujące się wyjątkowo dobrym stanem zachowania całych struktur osadniczych i przyrodniczych do tej kategorii należą i wymagają szczególnej dbałości w podejmowaniu decyzji planistycznych.

7.2. Istnieją podstawy do wysunięcia zastrzeżeń wobec:

- badawczej rzetelności i obiektywizmu autorów Opracowania sporządzonego przez firmę Sweco Consulting sp. z o.o.,
- sposobu konsultowania koncepcji projektowej przez przedstawicieli PGW Wody Polskie, a przede wszystkim nie udostępniania opinii publicznej informacji o stanowisku przeciwników koncepcji i sposobu prowadzenia rozmów z lokalną społecznością;

7.3. Zarówno destrukcyjny dla krajobrazu charakter planowanej inwestycji, jak też dotychczasowy sposób jej konsultowania nie uwzględniają należycie zaleceń Europejskiej Konwencji Krajobrazowej – m.in. stoją w sprzeczności z artykułem 5 dotyczącym *udziału ogółu społeczeństwa, organów lokalnych i regionalnych oraz innych stron zainteresowanych zdefiniowaniem i wdrożeniem polityki w zakresie krajobrazu*³⁶. Działania prowadzone przez PGW Wody Polskie nie spełniają też wymogów Ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2018 poz. 2081) oraz Ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz. U. 2015 r. poz. 774 i 1688).

7.4. Strategiczne zapisy planistyczne dotyczące lokalizacji zbiorników przeciwpowodziowych na ziemi kłodzkiej zawarte w obowiązującym Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego i projekcie nowej edycji tego dokumentu³⁷ zostały oparte tylko i wyłącznie na wskazaniach hydrologicznych – nie uwzględniają w żaden sposób destrukcyjnego wpływu tych konkretnych inwestycji na środowisko przyrodnicze, kulturowe i społeczne, w tym na krajobraz, atrakcyjność turystyczną całego regionu kłodzkiego.

7.5. Bank Światowy nie powinien wspierać i firmować inwestycji powodującej tak duże straty społeczne, ekonomiczne, środowiskowe i krajobrazowe – środki finansowe z Banku Światowego powinny być przeznaczone na opracowanie

³⁵ <https://studylibpl.com/doc/1436182/csr-policy-odpowiedzialno%C5%9B%C4%87-sweco-w-spo%C5%82ecze%C5%84stwie> (data dostępu: 20.04.2019).

³⁶ <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20060140098/O/D20060098.pdf>

³⁷ Zob. *Projekt Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego. Projekt.* Wrocław: Instytut Rozwoju Terytorialnego, 2018, część tekstowa (zwłaszcza s. 57-58), Rys. 2: *System ochrony zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych*, Rys. nr 8: *Bezpieczeństwo*, https://irt.wroc.pl/strona-128-plan_zagospodarowania_przestrzennego.html (data dostępu: 10.05.2019).

kompleksowego planu przeciwdziałaniu zarówno powodzi, jak i suszy, z uwzględnieniem rozmaitych form tzw. małej retencji, wprowadzanych zarówno na obszarach leśnych i rolnych, jak też zurbanizowanych.

Reasumując:

Protestujemy przeciw planowaniu, finansowaniu i realizowaniu inwestycji hydrotechnicznych, których skutkiem będzie wysiedlenie prawie 1200 mieszkańców, wyburzanie kilku wsi, nieodwracalne zniszczenia przyrodniczych i kulturowych komponentów krajobrazu, perturbacje społeczne, osłabienie potencjału gospodarczego całego regionu, który żyje z turystyki.

Sprzeciwiamy się realizacji koncepcji zawartej w Opracowaniu, podajemy nasze stanowisko do publicznej wiadomości i prosimy Bank Światowy o uwzględnienie naszej negatywnej opinii w procesie decyzyjnym.

Nie negujemy konieczności działań na rzecz ograniczenia zagrożenia powodziowego na ziemi kłodzkiej, ale domagamy się od przyszłych koncepcji:

- aby realizowały cele i założenia projektowe oparte na paradygmacie zrównoważonego rozwoju, a nie na technokratycznym postrzeganiu środowiska społecznego, przyrodniczego i kulturowego, w tym krajobrazu,
- aby zostały oparte na ustaleniach audytu krajobrazowego ziemi kłodzkiej, który powinien zostać sporządzony jak najszybciej,
- aby miały wiarygodne podstawy naukowe: zostały oparte na współczesnej interdyscyplinarnej metodologii badań oraz na kompletnych studiach i analizach środowiskowych, które objęłyby ogół aspektów i wartości środowiska i zostałyby prowadzone przez zespół naukowców z różnych dziedzin nauki,
- aby respektowały współczesne standardy i dobre praktyki ochrony przeciwpowodziowej oparte na zasadach zrównoważonego gospodarowania środowiskiem i krajobrazem, a w szczególności: uwzględniały możliwości wykorzystania retencyjnego potencjału gruntów leśnych, dolin górskich potoków, łąkowych terenów zalewowych – bez naruszania dobrostanu społeczno-ekonomicznego mieszkańców regionu i wartości krajobrazu będących dziedzictwem obecnych i przyszłych pokoleń,
- aby uwzględniały stanowisko i oczekiwania lokalnej społeczności, opinie naukowców badających różne aspekty środowiska, uwagi organizacji pozarządowych.

Domagamy się również:

- aby jak najszybciej został przeprowadzony audyt krajobrazowy dla obszaru całego powiatu kłodzkiego – w oparciu o metodykę i standardy określone w Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych (Dz. U. 2019 poz. 394) oraz inne współczesne standardy metodologiczne, z udziałem interdyscyplinarnego zespołu naukowców;

- aby w oparciu o wyniki audytu krajobrazowego oraz szczegółowych studiów i analiz środowiska zrewidować zapisy zawarte w projekcie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego z 2018 r., dotyczące budowy suchych zbiorników retencyjnych i polderów zalewowych na ziemi kłodzkiej; w szczególności domagamy odstąpienia od postulatu do Rządu Rzeczypospolitej Polskiej budowy zbiorników:

- „Goszów”,
- „Bolesławów”,
- „Nagodzice”,
- „Sarny”,
- „Tłumaczów”,

oraz postulatu budowy polderów, których realizacja spowodowałaby wysiedlenia mieszkańców i zniszczenie wartościowych komponentów środowiska przyrodniczego bądź kulturowego;

- aby współczesne zrównoważone standardy ochrony przeciwpowodziowej terenów górskich zostały uwzględnione w nowej edycji Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego.

sporządzono dnia 12 maja 2019 r.
przez Forum Ziemi Kłodzkiej

Lista sygnatariuszy memoriału stanowi załącznik do tekstu.